

Asia: VN/18878/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta sisäilmaan liittyvän oireilun ja sairastumisen hoitosuosituksiksi

Klikkaa ja lisää väliotsikko

Kommentit johdantoon

STTK pitää hyvänä, että päivitystarve vuonna 1997 laadittuun Majvik 1 ja vuonna 2007 päivitettyyn Majvik 2 -suositukseen on tunnistettu ja tuoreisiin tutkimustuloksiin ja laajemmin sisäilmaan liittyvien tekijöiden käsittelyyn perustuva Majvik 3 -suositus on laadittu.

Suosituksen päivittäminen on perustunut vuoden 2022 talousarviossa sosiaali- ja terveysministeriölle osoitettuun määrärahan Majvik-suositusten uusimiseen siten, että valmistelussa otetaan huomioon ajantasainen ja kattava tutkimustieto. Toimeksiannon lähtökohtana oli oireilevan potilaan hyvä ja tarkoituksenmukainen diagnosointi ja hoito sisäilmaan liittyvissä erilaisissa hoito- ja kuntoutustilanteissa.

Kommentit ydinkysymyksen: 1. Mitkä ovat tärkeimmät sisäilmaoireisiin liittyvät tekijät Suomessa?

Suosituksessa on otettu kattavasti esille merkittävimmät sisäympäristön terveydelle haitalliset tekijät. Näitä ovat radon, pienhiukkaset, passiivinen tupakointi ja kosteusvauriot. Lisäksi oireiden ja haittojen taustalla voivat olla mm. melu, ilmanvaihto, ilmankosteus ja lämpötila sekä yksilölliset ominaisuudet ja yhteisöihin liittyvät tekijät.

STTK kiinnittää huomiota siihen, että suosituksessa nostetaan huomattavan usein esille sisäilmaongelmien monitekijäisyys. STTK pitää tärkeänä, että mahdollinen monitekijäisyys ei peitä alleen sitä, että olivat syyt sitten kosteusvauriosta tai muusta sisäilman haittatekijästä lähtöisin, on syyt aina selvitettävä. Vain asianmukaisella selvittelyllä voidaan yksilö ohjata oikea-aikaisesti hoitoon ja kuntoutukseen sekä turvata näin tämän työ- ja toimintakyky. Yleiseksi ongelmaksi on muodostunut se, että selvityksiä ei aloiteta oikea-aikaisesti, jolloin hoitoonohjaus viivästyy ja tilanne saattaa jopa kroonistua.

Kommentit ydinkysymykseen: 2. Mitkä ovat tärkeimmät sisäilmaan liittyvät oireet, sairaudet ja vaikutukset toimintakykyyn?

Suosituksessa on listattu yleisimmiksi sisäilmaan liitetyiksi oireiksi ohimenevät hengitystie-, silmä- ja iho-oireet tai yleisoireet, kuten päänsärky tai väsymys. Ohimenevät oireet kattavat selvästi suurimman osan oireista, ne voivat olla moninaisia, näyttäytyä yksittäisellä potilaalla joko yksittäisenä tai useana oireena samanaikaisesti ja ne katoavat yleensä poistuesssa tiloista, joissa oireita koetaan. Vakavimmat sairaudet liittyvät radoniin ja tupakansavuun, jotka voivat aiheuttaa keuhkosityöpää sekä erityisesti pienhiukkasiin, jotka ovat yhteydessä hengitystiesairauksiin sekä sydän- ja verisuonitauteihin.

STTK kiinnittää huomiota siihen, että suosituksessa nostetaan toistuvasti esille toiminnallisten tekijöiden suuri osuus oireilun taustasyynä. STTK huomauttaa, että suosituksessa ei pidä ylikorostaa toiminnallisten tekijöiden osuutta sisäilmaoireilun syynä. Psykososiaalisiin ja toiminnallisiin tekijöihin vetoaminen voi muodostaa riskin siitä, että usein hankalaksi koettu selvittämistyö oireiden juurisyistä jää vaillinaiseksi. Täysin varmaa näyttöä toiminnallisten mekanismien tai ympäristöherkkyyden osuudesta oireiluun on vaikea kerätä. On myös hyvä huomioida, että pitkittyneet, rajutkin oireilut voivat kuormittaa yksilöä haitallisesti, jolloin syy-seuraussuhteita on vaikea arvioida.

Kommentit ydinkysymykseen: 3. Miten sisäilmaan liittyviä terveysongelmia ehkäistään?

STTK yhtyy näkemykseen siitä, että työpaikoilla pitäisi olla olemassa asiantuntijatietoon

perustuvat toimintamallit ja prosessit sisäilmaongelmien ennaltaehkäisemiseksi ja tarvittaessa työkyvyn tukitoimet on voitava aloittaa jo varhaisessa vaiheessa yhteisyyssä työterveyshuollon kanssa. Lisäksi rakennusteknisten selvitysten tekeminen pitää aloittaa viipymättä sisäilmaongelmia epäiltäessä.

Sisäilmaan liittyvien terveysongelmia ehkäistään varhaisella tunnistamisella ja oikea-aikaisilla toimenpiteillä niin terveydenhuollossa kuin rakennuksiin liittyvien toimien osalta. Olennaista on, että tarvittavat toimenpiteet käynnistetään viipymättä.

Ennaltaehkäisy tehostuu, kun olemassa olevasta rakennuskannasta pidetään huolta ennakoivasti huoltojen ja korjaustoimenpiteiden avulla ja, että vika- ja haittailmoituksiin reagoidaan nopeasti. Lisäksi uudisrakentamisen laatuun pitää kiinnittää erityistä huomiota sekä pitää mahdolliset sisäilmaongelmat mielessä esimerkiksi valittaessa rakennusmateriaaleja ja -menetelmiä.

Kommentit ydinkysymykseen: 4. Miten sisäilmaoireet havaitaan ja diagnosoidaan?

STTK pitää hyvänä, että hoitosuosituksessa korostetaan, että sisäilmasta oireileva henkilö tulee kohdata kokonaisvaltaisesti ja aikaa tutkimuksille on varattava riittävästi. Suositukseen olisi kuitenkin hyvä lisätä, että oireisiin on suhtauduttava vakavasti - oireilun tai kokemuksen vähättely voi vaikeuttaa tilannetta merkittävästi. Lisäksi STTK pitää tärkeänä, että hoitosuhteen jatkuvuuteen kiinnitetään huomiota ja että hoitava taho ottaa huomioon sen, että jatkuva sairastelu ja oireilu voivat aiheuttaa myös haasteita mielenterveydelle. Olennaista olisi myös se, että terveydenhuollossa tunnistettaisiin paremmin tilanteet, joissa oireilu voi olla yhteydessä sisäilmaongelmiin.

STTK pitää tärkeänä, että suosituksessa korostetaan työterveyshuollon roolia ja asiantuntijuutta työpaikan olosuhteiden terveellisyyttä arvioitaessa. Työterveyshuollon tehtävänä on tuntee työpaikan olosuhteet ja sisäilmaongelmia epäiltäessä konsultoida rakennuksen sisäilmatilanteeseen perehtynyttä asiantuntijaa, mahdollisten altisteiden ja haittatekijöiden terveydellisen merkityksen arvioimiseksi. Tarvittaessa työterveyshuollon on kehotettava työnantajaa selvittämään rakennuksen tilanne.

Suosituksessa nostetaan esille, että tarvittaessa työpaikalle on hyvä perustaa sisäilmastoryhmä sekä se, että ryhmän on syytä toimia vuorovaikutuksessa henkilöstön kanssa ja varmistaa tiedonsaanti koko työyhteisössä. Olennaista on, että työsuojelutoimijat pidetään ajan tasalla selvittelyjä ja sisäympäristöä parantavia toimenpiteitä tehtäessä. Lisäksi heillä tulee olla mahdollisuus osallistua selvityksiin sekä tutustua niiden tuloksiin ja mahdollisten löydösten terveydelliseen merkitykseen työntekijöille.

On hyvä, että suosituksessa korostetaan oikea-aikaisen ja avoimen tiedottamisen tärkeyttä. Tiedottamisen osalta suositusta olisi hyvä täydentää työterveyshuollon roolin osalta, kun asianosaisia tiedotetaan työpaikalta mahdollisesti löytyneistä altisteista ja haittatekijöistä sekä niiden terveydellisestä merkityksestä. Lisäksi on tärkeää, että selvitysten aikana henkilöstölle tarjotaan työterveyshuollon tukea.

STTK kuitenkin korostaa, että ei voida tyytyä vain oireiden hoitamiseen – on pyrittävä siihen, että terveelliset työskentelyolosuhteet pystytään varmuudella turvaamaan.

Kommentit ydinkysymykseen: 5. Miten sisäilmaan liittyvistä oireista kärsiviä hoidetaan ja kuntoutetaan?

STTK pitää hyvänä, että suosituksessa nostetaan esille se, että usein koetaan, että terveydenhuollon ammattilaiset eivät kuuntele tai usko sisäilmasta oireilevia tai oireita pidetään psykiatrisen häiriön merkinä. Hoidon onnistumisen ja henkilön toipumisen näkökulmasta on keskeistä, että oireet ja sairaudet otetaan terveydenhuollossa vakavasti.

Suosituksessa tulisi ottaa esille se, että toipumista edistetään tehokkaimmin huolehtimalla, että henkilö pääsee pois haitallisesti altistavasta ympäristöstä. Pitkittynyt oleskelu oireita aiheuttavassa tilassa usein pahentaa oireita ja aiheuttaa siten uhkaa työkyvylle. Lisäksi on hyvä korostaa työnantajien vastuuta työympäristön turvallisuudesta sekä työterveyshuollon roolia aktiivisena kumppanina tilanteen ratkaisemiseksi ja työkyvyn turvaamiseksi esimerkiksi työterveysneuvottelussa sovittavin keinoin.

On hyvä, että suosituksessa esitetään esimerkkejä tuen muodoista kuten työkyvyn varhaisen tuen malli, työhön paluun tuki ja korvaavan työn käytännöt. Tärkeitä ovat myös erilaiset työn muokkauksen keinot. Työjärjestelyt ovat hyvä ensivaiheen terveyden ja työkyvyn tukitoimi sekä tarvittaessa hyödyllinen kuntoutuksen tukitoimi. Olennaista kuitenkin on, että rakennuksen olosuhteiden osalta havaitut puutteet korjataan viipymättä eikä niitä voida välttää työjärjestelyjä tekemällä. On tärkeää, että tilapäisjärjestelyjen sijaan tehdään kestäviä ja pysyviä ratkaisuja terveellisen työympäristön turvaamiseksi.

Suosituksessa nostetaan esille, että tiettyyn tilaan liittyvien oireiden hallinnassa työjärjestelyt ovat sairauspoissaoloa suositeltavampi ratkaisu, sillä työssä pysyminen tukee toipumisprosessia. Sairauspoissaolojen osalta STTK kuitenkin huomauttaa, että oikeus sairauspoissaoloon on turvattava, kun se on tarpeen turvaamaan työntekijän terveyttä ja työkyvyn palautumista. Lisäksi on pidettävä huolta siitä, että ennen työhön paluuta varmistetaan työolosuhteiden terveellisyys.

Kommentit ydinkysymykseen: 6. Miten sisäilmaan liittyvistä oireista kärsivien ihmisten toiminta- ja työkykyä arvioidaan ja tuetaan?

STTK pitää hyvänä, että suosituksessa nostetaan esille esihenkilön rooli työkyvyn heikkenemisen varhaisen merkkien tunnistamisessa ja työkyvyn tukitoimien käynnistämisessä yhteistyössä työterveyshuollon kanssa. Työterveyshuollon tehtävänä taas on arvioida työntekijän jäljellä olevaa työkykyä ja tarvittavia toimenpiteitä työkyvyn tukemiseksi sekä esittää työnantajalle suosituksia tarvittavista toimenpiteistä.

Suosituksessa olisi syytä korostaa työnantajan vastuuta aidosti selvittää mahdollisuudet työpaikalla tehtäviin järjestelyihin, kuten esimerkiksi toisissa tiloissa työskentelyyn. Tällaiset päätökset luuluvat työnantajan työsuojeluvastuuihin ja ovat osa työsuojelun yhteistoimintaa ja mahdollisessa sisäilmastoryhmässä käytävää keskustelua.

Koska tilojen käytön rajoittamista voi kuitenkin tehdä myös työ- tai terveysviranomainen, voitaisiin tätä toimivaltuutta tukea lisäämällä suositukseen työterveyshuollon velvollisuudesta ilmoittaa työ- tai terveysviranomaisille, mikäli työnantaja tieteen vaarantaa työntekijöiden ja muiden tiloissa oleskelevien terveyden riittämättömillä tai puutteellisilla toimenpiteillä. Lisäksi ongelmia toimenpiteiden käynnistämisessä voi esiintyä mm. vuokratiloissa toimivilla työpaikoilla, joissa kiinteistön omistaja on haluton ryhtymään selvittelyyn ja korjaustoimenpiteisiin.

Kommentit ydinkysymykseen: 7. Miten terveydenhuollossa otetaan huomioon erityisryhmät, kuten lapset ja nuoret?

STTK pitää tärkeänä, että kaikille ikäryhmille ja tilojen käyttäjille taataan terveelliset toimintaympäristöt ja pitää hyvänä, että suosituksessa on nostettu esille eri ryhmien tarpeita kattavasti. Erityisesti STTK korostaa sitä, että olennaista on varmistaa, että opiskeluympäristöissä ja -terveydenhuollossa huolehditaan terveellisistä opiskelutiloista ja turvataan hyvä opiskelukyky.

Kommentit ydinkysymykseen: 8. Miten sisäilmaoireisten ihmisten sosiaali- ja terveydenhuoltoa tulisi kehittää tulevaisuudessa?

STTK pitää kannatettavina suosituksia hoidon jatkuvuuden takaamisesta sekä siitä, että terveydenhuollossa tulisi tarvittaessa konsultoida sisäilmakysymysten ammattilaisia. Samoin kannatettavaa on, terveydenhuollon ammattilaisten perus- ja täydennyskoulutukseen sisällytetään sisäympäristöön liittyvien terveysvaikutusten ja riskiarvioinnin koulutusta, sisäilmasta oireilevien potilaiden sekä myös pitkittyneesti sisäilmasta oireilevien hoidon ja tuen keinoja sekä heidän kohtaamiseensa liittyviä opintoja.

STTK kannattaa sitä, että sisäilmaongelmiin liittyvän astman korvaamista ammattitautina arvioidaan uudelleen ja pitää hyvänä, että STM on asettanut työryhmän arviointia varten. Myös sosiaaliturvan kehittäminen tukemaan oireilevia yksilöitä riippumatta siitä, onko heillä sairausdiagnoosi vai ei on kannatettavaa, koska pitkittyessään sisäympäristöön liittyvä oireilu usein vaikuttaa terveyden lisäksi taloudelliseen tilanteeseen.

STTK pitää kannatettavana, että viranomaisyhteistyötä lisätään ja toimintavaltuuksia vahvistetaan. On tärkeää, että viranomaisille luodaan mahdollisuudet nopeaan puuttumiseen, jos vakavia laiminlyöntejä esiintyy. Muun muassa tilanteissa, joissa vuokrattujen toimitilojen omistaja on haluton käynnistämään selvittely- ja korjaustoimenpiteitä ovat sellaisia, joissa viranomaisten toimintavaltuuksia olisi syytä lisätä.

Kommentit liitteeseen 1

Ei lausuttavaa.

Kommentit liitteeseen 2

Ei lausuttavaa.

Muuta lausuttavaa

Ei.

Nummelin Ida
STTK ry.